

► POSLUŠANJE RAZLIČNIH ZVRSTI GLASBE / Melita Švagelj / Vrtec Sežana

► Poslušanje glasbe je otrokova prva glasbena dejavnost, saj se pojavi takoj po rojstvu, ko mu mama poje pesmi, jih izvaja na glasbila oziroma glasbo predvaja. V raziskovalni nalogi smo želeli ugotoviti, kako pomemben dejavnik v razvoju otroka je po mnenju staršev glasba, kakšno zvrst glasbe poslušajo starši skupaj z otrokom ter katere od poslušanih zvrsti glasbe so otrokom najbolj všeč. V teoretičnem delu je predstavljeno poslušanje glasbe pri otrocih na splošno in opis treh zvrsti (zabavna, narodno – zabavna in klasična glasba), ki so jih otroci poslušali. V empiričnem delu naloge smo prikazali rezultate raziskave, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov za starše.

Uvod

Glasba je ena izmed najlepših in najbogatejših dediščin človeštva. Spremlja nas na vsakem koraku in nam daje številne pozitivne ali celo negativne učinke, kar pomeni, da ima neznansko moč. Že sami njeni zvoki nas lahko razveselijo ali razžalostijo, nas sproščajo ali spodbujajo, pomirjajo ali celo uspavajo. Že v predšolskem obdobju je pomembno, kakšni zvoki obkrožajo otroka, zato ni vseeno, kakšno glasbo poslušajo. Morali bi se zavedati pomembnosti glasbe, s katero vplivamo na celostni in uravnoteženi afektivni, kognitivni in psihomotorični razvoj otroka. Zato je pomembno, da so otroci že v vrtcu deležni kakovostne glasbe. Pomembna raziskovalka poslušanja glasbe kot kognitivnega oziroma psihofizičnega procesa, Leopoldina Plut – Pregelj, ki je s svojimi deli in znanji obogatila slovenski prostor, čeprav dela na ameriških tleh, je poslušanje takole opredelila: »Poslušanje pomeni več kot ustvarjeno in koncentrirano pozornost na zvok znotraj zvočnega okolja; poslušati pomeni zavedati se predsodkov in načina mišljenja, ki vpliva na proces poslušanja.« Poslušanje je sestavni del različnih glasbenih dejavnosti. Tudi za poslušanje je potrebna motivacija, ki naj pri otroku vzbudi interes in radovednost za aktivno poslušanje glasbe. Vzdušje za poslušanje smo ustvarili s pogovorom, kakšno glasbo poleg otroških pesmi še poznajo, kaj poslušajo, ko se vozijo v avtomobilu, kaj doma, na javnih prireditvah, kaj najraje poslušajo njihovi starši, bratci, sestre itd. Otroci so prisluhnili različnim zvrstem glasbe, ob tem smo želeli izvedeti odnos otrok do posameznih zvrsti glasbe. Zanimal nas je tudi odnos staršev do glasbe v predšolskem obdobju in kakšno zvrst glasbe poslušajo skupaj z otrokom, zato smo staršem razdelili anketne vprašalnike. V nadaljevanju sledi podrobnejši pregled rezultatov raziskav prvega vzorca (anketni vprašalnik za starše) in drugega vzorca (delovni list in interpretacija otrok ob delovnem listu).

Teoretični del

Otroci že v maternici poslušajo glasbo, se učijo iz zvokov ter si jih zapomnijo. Poslušanje glasbe pred rojstvom izkoristimo za otrokov hitrejši razvoj, morebiti pa celo ublažimo oziroma zmanjšamo nekatere razvojne motnje (Campbell 2004: 37). Strokovnjaki se ne strinjajo povsem, kaj bi bilo najboljše za poslušanje glasbe. Nekateri so prepričani, da informativna znanja (poznavanje nastanka glasbenega dela, njegove oblike, strukture, zgodovinskega in kulturnega ozadja) ne vplivajo dobro na doživljanje glasbe. Drugi trdijo, da prav takšno poznavanje poglobi njeno doživljanje. Glasbo je mogoče doživljati različno intenzivno, odvisno od osebnostnih lastnosti poslušalca, njegovega predhodnega znanja in izkušenj (Plut – Pregelj 1990). Denacova pravi, da s poslušanjem glasbe vplivamo na čustveni razvoj, na razvoj estetske kulture in glasbenih sposobnosti. Otrok v tem procesu odkriva posebni svet, svet tonov. Pri otroku želimo:

- poglobljati in oblikovati njegovo željo po poslušanju glasbe,
- spodbujati veselje in ugodno počutje ob poslušanju glasbe,
- vplivati na njegovo čustveno občutljivost,
- razvijati njegovo sposobnost pozornega poslušanja,
- postopoma razvijati osnove estetskega glasbenega okusa.

Da bo otrok glasbo doživel in razumel, je potrebno sistematično in aktivno poslušanje. Če poslušajo doma, to še ne pomeni, da si razvija in oblikuje sposobnosti za aktivno poslušanje glasbe. Doma poslušajo glasbo ob izvajanju drugih aktivnosti, brez interesa in usmerjene pozornosti – glasbo sprejema le kot zvočno kuliso. Pri aktivnem poslušanju sodelujejo ob emocionalnih tudi spoznavne funkcije. V procesu glasbene percepcije se mišljenje in čustvovanje prepletata in

dopolnjujeta, njuna globina in delež pa sta odvisna od občutljivosti, doživljajske moči in glasbene osvečenosti poslušalca. Otrok na osnovi doživljajskih in zaznavnih sposobnosti poustvari lastno predstavo glasbenega dela v svojem spominu (Denac 2010). V neposredni praksi poznamo doživljajski in doživljajsko-analitični način poslušanja glasbe. Pri prvem načinu izhajamo iz celostnega doživljanja, ki izzove čustvene reakcije, npr. ugodje, neugodje, drugi način pa vključuje analitično zaznavo posameznih glasbenih elementov. Vzgojitelj naj izbira dela iz vseh umetnostnih obdobij, hkrati pa naj posebno pozornost posveti tudi sodobni glasbi. Skladb ne poslušamo v celoti, saj bi to preseгло sposobnosti slušne pozornosti predšolskega otroka. Otrokom predvajamo samo odlomke glasbenih del, ki so primerni glede na cilje, ki si jih zastavimo. Izbor glasbenih del prilagodimo starostni stopnji otrok in raznolikosti izkušenj poslušalca. Poslušanje glasbe je zelo osebna izkušnja, zato ne moremo govoriti o pravilnem ali nepravilnem čustvenem odzivu na glasbeno delo. Poslušalec pri poslušanju glasbe sprejema zvočno sporočilo v živo ali od tehničnih medijev. Na poti poslušanja lahko pride do različnih motenj, kot so moteče, nemirno, neugodno okolje, poslušalčeva nepripravljenost ali njegovi predsodki. Tako je poslušanje glasbe ovirano ali celo prekinjeno in ne pride do doživljanja in razumevanja (Ajtnik 2001: 12).

Naša najpomembnejša naloga je pritegnitev poslušalca k poslušanju glasbe. To je proces, ki se mora razvijati. Poslušanje glasbe je ena med najbolj zapletenih dejavnosti. Pomembno je dosledno delo in natančno strokovno vodenje otroka od predšolske dobe naprej. Čim bogatejše so izkušnje in čim več je teh doživetij, tem lažje bo otrok razumel svet glasbene umetnosti. Spretnost poslušanja ni nekaj, kar bi bilo dano samo po sebi. Vsako učenje pa potrebuje koga, ki zna to učenje spodbuditi in ga pripeljati do cilja. Otroci v obdobju od

5 – 6 let poslušajo vokalno in instrumentalno glasbo, ki je zahtevnejša v glasbenih izraznih sredstvih (melodija, ritem, oblika), po vsebini in značaju različna od glasbe, ki so jo poslušali kot mlajši otroci. Poslušajo lahko koncerte, ki trajajo od 20 – 25 minut. Program mora biti sestavljen iz krajših instrumentalnih in vokalnih kompozicij različnih vsebin in karakterja. Če je mogoče, naj otroci instrumentalno glasbo poslušajo v izvedbi različnih instrumentov. Otroci poslušajo petje otroških pesmi, petje odraslih ob spremljavi ali brez spremljave instrumenta.

Empirični del

Glasba je pomembna za vse, sploh za otroke, saj brez nje ni popolnega razvoja osebnosti.

Na njihov razvoj vpliva več različnih dejavnikov. Sem spada tudi okolje. Glasbo moramo otroke naučiti poslušati in razumeti ter jim dati priložnost, da jo bodo vzljubili. V empiričnem delu s pomočjo anketnega vprašalnika za starše želimo ugotoviti, kakšen odnos imajo starši do glasbe v predšolskem obdobju in kakšne zvrsti glasbe starši poslušajo skupaj z otrokom. Zanimalo nas je, katera od poslušanih zvrsti glasbe je otrokom najbolj všeč. Ta podatek smo pridobili s pogovorom z otroki. Otroci so s pobarvanim krogom izrazili všečnost posamezne zvrsti glasbe.

Metodologija

Postopek zbiranja podatkov. Zbiranje podatkov je potekalo v mesecu aprilu 2011.

Anketne vprašalnike za starše smo osebno ali po elektronski pošti razdelili devetim staršem. Vrnjenih jih je bilo vseh devet vprašalnikov. Starši so vprašalnike vrnili vzgojiteljici otroka ali so jih posredovali po elektronski pošti. V prvem delu vprašalnika smo starše spraševali o spolu njihovega otroka, o zaključeni izobrazbi in o njihovi glasbeni izobrazbi. Drugi del vprašalnika so sestavljala vprašanja, ki povezujejo starše in otroke v predšolskem obdobju na področju glasbe. Pri tem nas je zanimalo, koliko se starši z otrokom posvečajo določenim glasbenim dejavnostim, katero glasbo in kako pogosto starši poslušajo skupaj z otrokom, ali imajo doma tudi pojoče igrače in kakšen glasbeni instrument ter ob koncu kako pomemben dejavnik v razvoju otroka je po mnenju staršev pravzaprav glasba.

V oddelku otrok starih od 5 – 6 let smo dvakrat poslušali različne zvrsti glasbe. Poslušali smo sledeče skladbe:

- ▶ zabavna skladba – Allman: Jessica,
- ▶ narodno-zabavna skladba – Ansambel bratov Avsenik: Na Golici
- ▶ klasična skladba – Johann Sebastian Bach: Badinerija iz Suite za flavto in godalni orkester št. 2.

Pri poslušanju smo naključno izbrali 9 otrok. Na delovnem listu so s pomočjo velikosti krogov prikazali, katera zvrst glasbe jim je bila najbolj všeč – velik krog, katera srednje všeč – srednje velik krog in katera najmanj všeč – najmanjši krog.

Podatki so bili obdelani s programskim sistemom SPSS, PASW Statistics 18. Opravljeni so bili izračuni opisnih statistik, tj. frekvenc (posameznih in križanih), aritmetičnih sredin in standardnih odklonov. Odgovorov na odprto vprašanje ni bilo.

Analiza

Analiza petih kazalnikov pomembnosti glasbe v razvoju otroka je pokazala, da je glasba po mnenju staršev pomemben dejavnik v razvoju otroka. Glasbeni okus, ki si ga otroci oblikujejo, pa je odvisen od več dejavnikov (od okolja, čustvene naravnosti, motivacije, interesov, vzgoje, spola, starosti ipd.), zato imamo kot strokovni delavci priložnost in dolžnost, da otrokom damo nekaj kvalitetnega, nekaj, kar bo lahko vplivalo na njihovo življenje. Rezultati so pokazali, da starši skupaj z otrokom poslušajo zabavno glasbo, glasbo za otroke, narodno-zabavno in ljudsko glasbo, ne poslušajo pa klasične in jazz glasbe. Obenem je razvidno, katere zvrsti glasbe so pri srcu staršem, saj verjetno skupaj

z otrokom poslušajo glasbo, ki je njim všeč. Razumljivo je, da mnogim klasična glasba ne ustreza, saj je niso vajeni, ker zahteva popolno intelektualno in čustveno udeležbo posameznika. Izkazalo se je, da večina anketiranih pogosto posluša zabavno glasbo, ki je manj zahtevna in po napornem in stresnem dnevu bolj prija. Rezultati anket so potrdili, da je klasična glasba v vsakdanjem življenju (v domačem okolju) precej zapostavljena. Zanimivo pa je, da je večini otrok (po drugem poslušanju) postala klasična glasba všeč, pa čeprav je njihovi starši ne poslušajo. Po pripovedovanju vzgojiteljice se otrokom v vrtcu pogosto predvaja klasična glasba, in sicer pri počitku ter samostojnem ustvarjanju (npr. likovno ustvarjanje, gibalno in plesno ustvarjanje).

Otroci so dvakrat poslušali tri glasbene zvrsti. Začeli smo s pogovorom in nato otroke usmerili v poslušanje. Poimenovanje posamezne zvrsti jim je delalo težave, zato smo jim predlagali da si za posamezno zvrst glasbe. Otroci so si s pomočjo slike priklicali ustrezno glasbo. S poslušanjem glasbe smo želeli pri otrocih spodbujati veselje in ugodno počutje ter postopoma razvijati osnove estetskega glasbenega okusa. Največje razlike v povprečju med prvim in drugim poslušanjem so se pri otrocih pokazale v všečnosti zabavne glasbe, ki je bila otrokom v povprečju

srednje všeč, narodno-zabavna pa v povprečju najbolj všeč. Klasična glasba jim je bila v povprečju srednje všeč, a še vedno bolj všeč kot zabavna glasba. Otrokom je bila najbolj všeč narodno-zabavna zvrst glasbe. Res pa je, da večkratno poslušanje pozitivno vpliva na všečnost posamezne skladbe. Otroci so imeli do glasbe aktiven odnos, kar smo prepoznali po njihovi želji, da želijo poslušati točno določeno skladbo.

Zaključek

Prav je, da tudi starši otroku prisluhnejo in mu nudijo možnost glasbenega izražanja, saj so otrokov vzor in spodbuda. Razmišljali smo, da bi se skupaj s starši na enem izmed skupnih srečanj prepustili glasbi, zvokom, zvenom, valovanju, šumenju ... Pri tem bi se veliko novega naučili o ritmu, dinamički, poslušanju, spoznavali bi instrumente, skladatelje, glasbena obdobja, izraze ... Zakaj jim glasbe ne bi približali na zanimiv in prilagojen način?

Literatura

- Ajtnik, M. (2001). *Izzivi poslušanja glasbe*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije.
- Borota, B. (2009). *Dokumentiranje v funkciji spremljanja otrokovega glasbenega razvoja*. Glasbeno – pedagoški zbornik, zv.12, str. 5 – 19.
- Campbell, D. (2004). *Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in mišljenja s pomočjo glasbe*. Ljubljana: Tangram.
- De la Motte-Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Denac, O. (2010). *Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu*. Ljubljana: Debora.
- Denac, O. (2011). *Z igro v čarobni svet glasbe*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Marjanovič, U. L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Pepelnak, M. (1993). *Pomen glasbe pri vzgoji in prevzgoji otrok in mladostnikov z motnjami vedenja in osebnosti, diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta Ljubljana, Oddelek za socialno pedagogiko.
- Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe: Izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pesek, A. (2008). *Glasba danes in nekoč 6. Učbenik za glasbeno vzgojo v 6. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett.
- Rotar Pance, B. (2006). *Motivacija – ključ h glasbi*. Nova Gorica: Educa, Melior d.o.o.
- Sicherl-Kafol, B. (2001). *Celostna glasbena vzgoja: srce-um-telo*. Ljubljana: Debora.
- Voglar M. (1989). *Otrok in glasba*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.